

'Catch 22' in Zuid-Afrika

Terwijl gedurende zoveel jaren de gehele wereld zich heeft beziggehouden met Zuid-Afrika lijkt het erop dat, nu we vlak voor een doorbraak staan in dat land, de wereld andere prioriteiten heeft. De overgangperiode van het Apartheidsregime naar een democratische staat is nog gecompliceerder dan de overgang van communisme naar kapitalisme in Oost-Europa, die al onze aandacht krijgt. Zuid-Afrika is ver weg, maar is economisch en geopolitiek gezien uiterst belangrijk, zowel voor de rest van Afrika als voor de rest van de wereld. Maar de rest van de wereld lijkt de ingewikkeldheid van de Zuidafrikaanse situatie te onderschatten. Men kan ten minste zes 'catch 22'-problemen identificeren.

1. Zuid-Afrika moet zijn eigen democratische model ontwikkelen, dat alle groepen en regio's in het land een gevoel van solidariteit, van erbij horen, geeft. Het is een van de lessen van de geschiedenis dat zonder deze solidariteit geen duurzame economische ontwikkeling mogelijk is. Het Westminster-model is volgens mij totaal ongeschikt in deze situatie. Dit is 'catch 22' omdat de ANC (African National Congress) zich waarschijnlijk wel zou bevinden bij dit simpele model en omdat het Westen de subtiliteit ter plaatse niet schijnt te doorgronden. De Zuidafrikaanse situatie maakt de overgang van een autoritair naar een democratisch stelsel noodzakelijk, maar een 'simplistisch' democratisch model zou een terugkeer naar autoritaire regelgeving kunnen veroorzaken.

2. Zuid-Afrika is een industrieland dat binnen zijn grenzen een geweldig ontwikkelingsprobleem heeft. Juist omdat de moderne staal- en glassector zo groot en belangrijk is, kan deze onder groeiende druk komen te staan en 'belast' worden door pressie voor herverdelingsmaatregelen. De kip die de gouden eieren legt kan zodoende geslacht worden. Dit is 'catch 22' omdat het apartheidsbeleid aanleiding heeft gegeven tot emotionele en ideologische slogans. Wat Zuid-Afrika nodig heeft om zijn economische groei op gang te brengen, namelijk het bevorderen van doelmatigheid en concurrentiekracht in de mondiale economie, kan de ontwikkelingsproblemen verslechteren. Wat Zuid-Afrika echter moet doen om zijn ontwikkeling op korte termijn op gang te brengen, kan de efficiency en concurrentiekracht in de mondiale economie verslechteren.

3. Het ontwikkelingsprobleem in Zuid-Afrika is voornamelijk een groei- en herverdelingsprobleem. Dit is des te ingewikkelder aangezien de economie een negatieve groei kent en vanwege het delicate evenwicht tussen de moderne en andere sectoren van de economie. Dit is 'catch 22' omdat de neiging zal bestaan een extreem beleid te voeren: of groei zonder ingebouwde herverdelingselementen, of herverdeling zonder groei. In Zuid-Afrika kan er geen sprake zijn van een duurzame herverdeling van inkomens en kapitaal van de witte minderheid voor de

zwarte meerderheid zonder economische groei, maar een duurzame economische groei is niet mogelijk om politieke redenen tenzij er eerst sprake is van zo'n herverdeling.

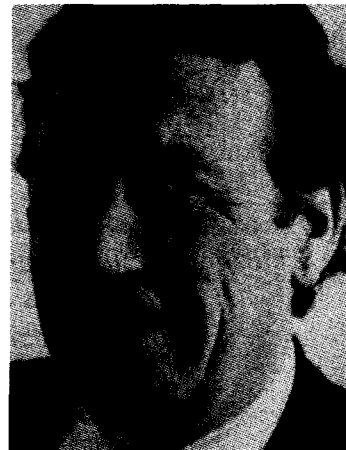
4. Afrika is het enige continent waar het aantal geboorten per hoofd nog niet is gedaald. Dit geldt ook voor de zwarte bevolking in Zuid-Afrika. Deze kent dan ook een explosieve groei gepaard met nog sneller stijgende verwachtingen. Dit is 'catch 22' omdat het onderwijs en andere sociale diensten steeds zwaarder worden belast. Een snelle bevolkingsgroei houdt het inkomen per hoofd laag, maar tenzij het inkomen per hoofd stijgt kan de bevolkingsgroei niet werkelijk worden ingedamd.

5. Boven op de hoge bevolkingsgroei komt ook nog een groeiende immigratiegolf van buurlanden. Dit is 'catch 22' omdat deze het sociale stelsel nog verder belast. Zuid-Afrika's succes hangt ook af van een opening naar buurlanden, maar op het moment dat dit slaagt kan een verhoging van de immigratie het tegenovergestelde resultaat veroorzaken.

6. De problemen van Zuid-Afrika zijn typisch lange-termijnproblemen. Zij kunnen niet van de ene dag op de andere worden opgelost. Maar als zij niet onmiddellijk worden opgelost, of als tenminste geen duidelijk en concreet begin wordt gemaakt, is de overlevingskans van het land te klein om de problemen überhaupt op te lossen.

In zekere zin is er sprake 'super catch 22', omdat alle geïdentificeerde 'catch 22'-problemen onderling samenhangen. Het zal duidelijk zijn dat de Zuidafrikaanse situatie vraagt om uitzonderlijk staatsmanschap, visie en een gevoel voor detail. De Klerk en Mandela hebben tot op heden deze karakteristieken ten toon gespreid, maar zullen zij de krachten die zij hebben opgeroepen kunnen blijven controleren?

Een hernieuwde en evenwichtige aandacht van het Westen, vertaald in investeringen en handelsconcessies, kan de overgang vergemakkelijken zij het dat die er niet minder ingewikkeld van wordt.

L.J. Emmerij